

PABLONĒAN EFESONU 'ICĒ UNICAMA BUÁNMIÁ QUIRICA

*Efeso ěmanuax ax Jesucristomi catamĕcĕ unicama
Pablonĕn quirica cuĕnĕoxuan*

¹ 'Ĕx cana Pablo, Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin aín bana n̄uixunun Jesucristonĕn caísa 'ain. Usa 'ixun cana Efeso ěmanuaxmi Cristo Jesúsmi sinani ami catamĕti Nucĕn Papa Diosnan 'icĕ ĕnĕ quirica mitsu buánmin. ² Nucĕn Papa Diosbĕtan Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn mitsu nuibaquin 'aquincĕxmi chuámarua 'aish bucucanti cana cuĕĕnin.

I. AIN UNICAMAX CA CRISTOBĒ ACHUSHISA 'ICĒ QUIXUN PABLONĒN CA (1.3-3.21)

Cristonan cupía Nucĕn Papa Diosan uni nuibaquin 'aquinti

³ Nucĕn Papa Dios ax ca Nucĕn 'Ibu Jesucristo aín Dios 'ianan aín Papa 'icĕn. A rabinun ca 'acan. Aín nĕtĕnuxun nu sinánxunquin ca nuxnu Cristonan cupí nuibaquin 'aisamaira n̄u nu 'aquinquin upí oquin sinánmianan nu cuĕĕnmia. ⁴ Mecama uniocĕma 'ixunbi ca Nucĕn Papa Diosan Cristo cupínu an iscĕx 'uchañuma 'ianan ainanshi 'inun nu caísacĕxa. ⁵ Axa cuĕĕncĕsabi oquin ca nu nuibaquin Jesucristo cupí aín bĕchicĕ 'inun nu caísacĕxa. ⁶ Usaquin ainan 'inun caístancĕxun an nu nuibaquin, aín nuibacĕ Bĕchicĕ nubĕ 'áinu ainan 'aish upí 'inun nu 'imicĕ 'ixun cananuna ami catamĕquin, xĕnibua 'aínbi a rabin. ⁷ An ca nun 'ucha cupínu ainanma 'icĕbi Cristo bama 'ain, nun n̄u 'aisama 'acĕcama tĕrĕnquin ainan 'inun nu iĕmiaxa, an nu nuibaquin. ⁸ Usa 'ixun ca nuibaíraquin

uisairai cara uni ainan 'iti 'icë quixun upí oquin 'unánun nu 'imiäxa. ⁹ Unin 'unánma 'icëbi ca nu 'unánmiäxa, uisa cupí cara ax cuëëansabi oquin Cristo ënë nëtënuäxa bamanun xuacëxa quixun. ¹⁰ Ësaquin ca nu 'unánmiäxa: An ca anúan ax utëcënti nëtëa sënëncëbëtan Cristo xuti 'icën, an unio ñucama, naínu 'icë 'imainun menu 'icë aín 'ibua 'inun.

¹¹ Nux Cristonan cupí aín uni raíri 'acësaribi oquin nu äxa cuëëncësabi oi 'ianan aín nëtënu abë 'iti nu 'iminuxun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu caísacëxa. Usai nux 'inun ca Nucën Papa Diosan camabi ñu ax cuëëncësabi oquin 'aquin mënöcëxa. ¹² Nun nu an sinánmicëxun upí oquin ñu 'aia isquian uni raírinënribi a rabinun ca nux pain Cristomi catamëcë 'aíshnu ax cuëëncësabi oi 'inun nu caísacëxa. ¹³ Mitsúxribi camina —Jesucristo cupí ca uni aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë — quixun ñuicë bana cuati Cristomi catamëacën. Cristomi catamëtia ca Nucën Papa Diosan ax quicësabi oquin aín Bëru Ñunshin Upí mibëa 'inun mitsu 'ináncëxa, mitsúxmi aséribi ainan 'icë 'unánti oquin. ¹⁴ Aín Bëru Ñunshin Upí äxa nubë 'ain cananuna 'unanin, anúan Nucën Papa Diosan an caíscë aín unicama biti nëtë sënëncëbë cananuna aín nëtënu abë 'iti 'ain, ax quiásabi oi. Ax cushiira 'ixuan nuíbaquin 'imicëxunu a rabinun ca usai 'iti 'icën.

Efësonu 'icë äxa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën Nucën Papa Dios ñucáxuan

¹⁵ Usoquin Nucën Papa Diosan 'aquincëxmi mitsux aséribi Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëanan äxa ami sináncë unicamabë nuíbanania ñuicania cana cuan. ¹⁶ Usa 'ain cana ënquinma —asábi ca —quixun caquin rabianan abë banaquin Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. ¹⁷ Nucën 'Ibu Jesucristonën Dios 'ianan 'Apuira, Nucën Papa Dios,

a cana an 'unánmicëxunmi upí oquin sinánquin a 'unán-canun quixun mitsu ñucáxunin. ¹⁸ 'Imainun cana mitsu ñucáxunin, an 'imicëx caramina uisairai ënë nëtënuax Jesucristosaribi 'aish upí sinánñu 'iti 'ai quixunmi mitsun 'unánun. Ñucánan cana uisairai caramina aín nëtënu abë 'aish, axa ami catamëcë unicamabë 'iti 'ai quixunmi 'unánun mitsu ñucáxunin. ¹⁹⁻²⁰ Usaribi oquin cana mitsu ñucáxunin, uisaira cara aín cushi anúan axa ami catamëcë unicama 'aquinti a 'icë quixunmi mitsun 'unánun. A cushínbi ca bamacëbi baísqumixun Cristo aín nëtënu aín mëqueu 'aish abë 'Apu 'inun 'imiacëxa. A cushíinra ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia. ²¹ Usai 'inúan 'imicëx ca Cristo ax, a unin iscë 'apu 'imainun a unin iscëma 'apuribi 'imainun uisa cushi cara, 'imainun uisa 'apu cara, uisaquin caquin anëcë cara, acamabë sënënmaira 'icën. Usa bërí 'aish ca ënë nëtë cëñúcëbëribi usai 'iti 'icën. ²² Nucën Papa Diosan ca camabi ñu, uní, ángel, acaman 'ibu 'inun Cristo 'imiacëxa. 'Imianan ca axa ami catamëcë unicaman 'iburibi 'inun 'imiacëxa. ²³ Axa ami catamëcë unicamax ca 'itsa 'aíshbi camáxbi Cristonan 'icën. Usa 'ain ca an abë 'ixun an sináncësaribi oquian sinánun aín unicama 'imia. Ax ca uinubi 'aímama 'icën. Abë 'ixun ca Cristonën aín unicama an iscëx aín nuitu upí 'ixuan ax cuëncësa oquinshi 'anun aín cushi 'inania.

2

An nuibacë cupí ca uni Nucën Papa Diosnan 'ia quicë bana

¹ Mitsun ñu 'atima 'acë cupí ainanma 'aíshmi uni bamacësa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan mitsu xëñibua 'aínbi abë 'inun ainan 'imiaxa. ² Ënë nëtënu 'icë ñuishia an sináncë unicaman sináncësa oquinshi sinánquin camina ñu 'aisama 'acën, ñunshin 'atimanën 'apu cuëncësabi oquin. An ca an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unicama ax cuëncësabi oquin 'anun sinánmia.

Usaribiti camina mitsux an sinánmicë 'iacën. ³ Nunribi cananuna camaxunbi nun sináncësa oquinshi sinánan nun sinan 'atima 'ixun nux cuëencësabi oquin 'acën. Usai 'icë 'aish cananuna raíri unicamasaribi 'aish numi nishquian Nucën Papa Diosan castícanti 'iacën. ⁴ Usai 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Diosan nu 'aisamaira nuibaquin, ⁵ nux nun 'ucha cupínu ainanma 'aish bamacësa 'iá 'icëbi ainan 'aish upiti tsónun nu 'imiaxa, nuxribi bama 'aíshbi Cristobë baísquicësa 'inun. ⁶ Nux Cristo Jesúsbe baísquicësa 'inun 'imianan ca Nucën Papa Diosan nuxribi ënë nëtënuaxbi Cristo Jesúsbe, aín nëtënuribi abë 'inun nu 'imiaxa. ⁷ Jesucristonan 'aíshnu usai 'icë isquían camabi unin uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun nëtë xëñibucëbëtanbi isnun ca Nucën Papa Diosan usaínu 'inun mëníocëxa. ⁸ Nuibaquin ca asérabi cuëenquin mitsúxmi Cristomi catamëti cupíshi mitsu ainan 'inun iémiaxa. Mitsúnmi ñu upí 'acë cupíma ca Jesucristo bama cupíshi Nucën Papa Diosan ax cuëenquinshi mitsu ainan 'inun iémiaxa. ⁹ An ca an ñu upí 'acë cupí ainan 'inun uni iémima. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi —'ën upí ñu 'acë cupí cana iéa —quixun rabíquin sinántima 'icën. ¹⁰ Cristo Jesús nubë 'inúan an 'imicëxun ñu upíshi 'anan nun sinan bëtsi 'inun ca an mëníosabi oquin nu 'imiaxa.

Cristo cupía judíos unicama 'icësaribiti judíosma unicamaribi Nucën Papa Diosnan 'iti

¹¹ Usa 'ain camina manútima 'ain, mitsux judíos unima, uni itsi 'aish camina axa 'unántioracacë judíos unicaman —a unibunëx ca 'unántioracacëma 'icë —quixun ñuicë 'iacën. ¹² Judíos unima 'aish camina Cristo ñui quicë bana cuacëma 'iacën. Judíos unicaman 'unan 'aínbi camina mitsun Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'ianan an Cristo ñuiquin Abraham cá bana a 'unáncëma 'iacën.

Usa 'ixun camina Nucën Papa Diosan ca nuibaquin uni 'aquianan ainan 'imiti 'icë quixun 'unáncëma 'aish mitsux cuëncësa oíshi tsóti sináncën. ¹³ Usai 'iá 'aíshbi camina camabi unin 'ucha cupía Cristo bama 'ain, ami catamëcë 'aish ainan 'ain. Usa 'aish camina Nucën Papa Dios 'unáncëma 'iá 'aíshbi bërí a 'unani ainan 'ain. ¹⁴ Cristonën ca judíos uni 'icësaribitia judíosma uniribi Nucën Papa Diosnan 'inun 'imiáxa, camáxbia raíri unisaribi 'inun. Judíos unicomaxa judíosma unicomabë nuibanancëma 'aish nishanancësa 'iá 'icë ca bërí Cristonën judíos uni 'imainun judíosma uniribia ainan 'aish camáxbi bëtsibë nuibananun 'imiáxa. ¹⁵ Ax camabi unin 'ucha cupí bamaquin ca Cristonën nux judíos uni 'ixun Moisésnën cuëncësa bana quicësabi oquin 'acë cupíma ami catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosnan 'iti mëníocëxa. Usouni 'icësaribitia judíosma uníquin ca nux judíos uni 'aish 'icësaribitimi mitsúxribi ami catamëcë cupí ainan 'inun 'imiáxa. Usa 'ain cananuna camáxbi ainan 'aish sënën 'ain. ¹⁶ Ax camabi unin 'ucha tërëncë 'iti cupí i curúsocënuax bamax baísqiúquin ca Cristonën judíos unicomaxa Nucën Papa Diosnan 'inun mëníocëxa. Usoquian 'acë cupí ca axa ami catamëcëcamax Nucën Papa Diosnan 'aish, judíosma unibë judíos uni nishánantëcëntima 'icën. ¹⁷ Ax ënë nëtënu utancëxun ca Cristonën bana ñuixunquin, camabi uníx ca ami catamëti Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'icë quixun cacëxa. Usa 'ain ca judíosma uni, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma, 'imainun judíos uni, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixun a ñuia quicë bana cuati, Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. ¹⁸ Usai Cristomi catamëti Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'aish cananuna camáxbi, judíos uni ucën Papa Diosnan 'iti mëníocëxa. Usoquin ca nux judíos un'imainun judíosma uníxribi, Nucën Papa Diosbë banati

'ain. ¹⁹ Usa 'ain camina judíosma uni 'aíshmi Nucën Papa Dios 'unáncëma 'aish 'iásaribima 'ain. A ñuiquian Nucën Papa Diosan Abraham cá, Cristo, a camina mitsun bërí 'unanin. Usa 'ain cananuna mitsúxmi judíosma uni 'imainun nuxribi judíos uni 'aish, ainan cupí aín nětënu abë 'iti 'ain. ²⁰ Mitsux camina an aín bana uni ñuixunun Jesusan caíscë unicama 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuiasabi oi, Jesucristomi catamëti ami cushicë 'ain. Usa 'aish camina unin maxax xubu oquin ami cushiti pain nantancëxun raíriribi bucúnrucësaribi 'ain, Cristo a pain nancë maxáxa 'ain. ²¹ Amia catamëtia ca Nucën 'Ibu Jesucristonën aín unicama ax cuëñcësabi oía 'inun 'imia. Usaquin 'imicéxa, asérabi ami catamëcë aín unicama abë ca Nucën Papa Dios 'ia. ²² Mitsun ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamabëribi ca aín uni raírübëa 'icësaribiti Nucën Papa Dios 'ia, aín Bëru Ñunshin Upía aín unicamabë 'ain.

3

Judíosma unicama Jesucristo ñuiquin bana ñuixunuan Nucën Papa Diosan Pablo caísa

¹ Mitsúxmi judíosma uni 'aíshbi Cristo Jesúsmi siná-nun aín bana mitsu ñuixuncë cupí cana 'ëx, Pablo 'aish, sipuacë 'ain. Usa 'ixun cana mitsu Nucën Papa Dios ñucáxunin. ² Mitsúnbi camina 'ëa ñuicania cuaquin 'unánti 'ain, mitsu nuibaquin ca Nucën Papa Diosan Cristo ñuiquin aín bana mitsu ñuixunun 'ë cacëxa quixun. ³ A bana uisai quicë cara quixun unin 'unánma 'icëbi ca bërí unin 'unania. Nucën Papa Diosanbi ca 'ëribi 'unánmiaxa. 'Itsamashi pain cana an 'ë 'unánmicë bana mitsu ñuixunquin cuëñëon. ⁴ 'Ën mitsu buánminuxun cuëñëocë bana ënë isquin camina 'unánti 'ain, 'ën cana uisai quicë cara Cristo ñui quicë bana 'icë 'unani quixun.

⁵ A bana ca bërámá Jesucristo ucéma pain 'ain, uisai cara quia quixun uni Nucën Papa Diosan 'unánmiama 'icën. Usa 'aínbi ca bërí aín Bëru Ñunshin Upitan an aín bana ñuixunun caíscë unicama uisai cara a bana quia quixun 'unánmiaxa. ⁶ Unin 'unánma 'aínbi ca a bana ësai quia, judíos unicama 'icësaribiti ca judíosma unicama, Cristo Jesús bama cupí ami catamëti Nucën Papa Diosan uni 'ianan abë aín nëtënu 'iti 'icën, ax quiásabi oi.

⁷ 'Ëxbi usai 'itima 'icëbi ca ax asérabi cushi 'ixun Nucën Papa Diosan Cristo Jesús ñui quicë bana unicama ñuixunun 'ë 'imiacëxa. ⁸ 'Ëx axa ami catamëcë uni raíribë sënénmara 'icëbi ca Nucën Papa Diosan nuibaquin, judíosma unicama Cristo ñui quicë bana 'unánminun 'ë 'imiaxa, uisaira oquin cara Cristonën aín unicama nuibaquin 'aquinia quixuan ënë nëtënuixun aín unicaman 'unáinracëma 'icëbi. ⁹ Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, an ca —Cristo ca uti 'icë —quixun bërámá mënío 'ixunbi Cristo ucëmapan 'ain, a ñui quicë bana uisai quicë cara quixuan unin cuanun 'unánmiama 'icën. 'Unánmiama 'ixunbi ca bërí a bana unicama 'unánminun Nucën Papa Diosan 'ë caxa. ¹⁰ Axa ami catamëcë unicamaxa an 'imicëx upí isquian naínu 'icë ángelcama, aín cushi-camanribi uisaira cushiñu 'ianan uisaira sinánñu cara ax 'icë upí oquin 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín unicama usai 'inun mëníocëxa. ¹¹ Usaquin aín unicama 'iminuxuan usabi 'iti oquin an mëníosabi oquin ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicë, Nucën 'Ibu Jesucristo, a ënë nëtënu xuacëxa. ¹² Cristo cupí cananuna racuëtima uisa ñu cara, Nucën Papa Diosbë banati 'ain, an ca Cristomi catamëcë cupí nun bana cuatia quixun 'unani. ¹³ Usa 'ain camina 'ëx mitsu bana ñuixuncë cupí tëmëraia ñuicania cuatíbi racuëti masá nuitutima 'ain. 'Ën tëmëraquinbi Cristo ñui quicë banacama mitsu ñuixuncëxmi ami catamëtia Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imicë 'aish camina masá nuitutíma

cuëenti 'ain.

Uisaira oquin cara Cristonën ain unicama nuibatia quicë bana

¹⁴ Usa mitsux 'ain cana Nucën 'Ibu Jesucristonën Papa, Nucën Papa Dios, a rantin purúnquin mitsu ñucáxunin.

¹⁵ Ax ca menu 'icë unicama 'imainun naínu 'icë ángel-camaribi an unio 'aish acaman 'Ibu 'icën. ¹⁶ Ax upíira

'aish cushiira 'ixúan ain Bëru Ñunshin Upitan mitsun nuitu mëu sinánmiquin, ax cuëencësabi oquinmi 'anun

mitsu cushionun, cana a mitsu ñucáxunin. ¹⁷ 'Imainun cana Cristomi catamëtia an mitsubë 'ixun an cushiocë

'aish, uisai cara 'íbi bëtsibë bëtsibë nuibananquinmi, ¹⁸ axribia ami sináncë unicamabëtan, uiti chaira ain sinan

'ixun cara Cristonën camabi menu 'icë unicama, 'apucama 'imainun 'apuma unicamacëñunbi ñumaraira unibi

nuibatia quixun mitsun nuitu mëu 'unánun mitsu ñucáxunin. ¹⁹ Nun nu camaira 'unántisama 'icëbimi mitsun,

uisaira oquin cara Cristonën mitsu nuibatia quixun, ain cushi an mitsun nuitu upí 'imiti axa asérabi mitsubë 'ain 'unánun cana Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin.

²⁰ Ax cushiira 'aish nubë 'ixun ca Nucën Papa Diosan nun ñucácësamaira oquin nu 'axúanan nun sináncësamaira oquinribi sinánxunquin nu 'aquenti 'icën.

²¹ Usa 'icë ca Cristo Jesús cupí ain unicaman xëñibua 'aínbi a rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

II. ÈSAI CA NUCËN PAPA DIOSAN UNI 'ITI 'ICË QUIXUN PABLONËN CA (4-6)

4

Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun Nucën Papa Diosan unicaman bëtsin sináncësaribi oquin sinánti bana

¹ Usa 'ain cana 'ëx ainan 'ixun Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin bana ñuixuncë cupí sipuacë 'ixun mitsu cain,

an caíscë aín unicamaxa usai 'iti oquian Nucën Papa Diosan mënóisabi oi camina ax cuëncësabi oíshi 'iti 'ain. ² Cuamiananima camina upí sinánñu 'aish upiti banati 'ain. Bënétishi nishíma camina bëtsibë nuibanani 'aquiananti 'ain. ³ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëx camina bëtsin sináncësaribi oquin sinani achúshi sinánsa 'aish, ëníma bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. Usai 'iti sinani camina usaíbi 'iti 'ain. ⁴ Jesucristonan 'aish ca aín unicama achúshisaishi 'icën. An atu 'aquincë Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca achúshishi 'icën. Usa aín ca bëtsin 'unáncësaribi oquin aín unicaman 'unania, Nucën Papa Diosan ca aín nëtënu abë 'inun nu caíscäxa quixun. ⁵ Nucën 'Ibu Jesucristo axëshi ca aín unicaman 'Ibu 'icën. Ax ca achúshi 'icën, amishi catamëti cananuna camáxbi nun 'ucha tërécë 'aish ainan 'ain. Jesucristomishi catamëcë cupí cananuna nashimicë 'ain. ⁶ Nucën Papa Dios axëshi ca aín unicaman Dios 'ianan aín unicaman 'Ibu 'icën. Usa 'ixun ca ax cuëncësabi oquian ñu 'anun aín unicama 'aquinia. Ax ca aín unicamabë 'icën.

⁷ Usa 'ain ca axa ami catamëcë unicama bëtsin sináncësaribi oquin sináncë 'icëbi ax cuëncësä oquian bëtsi bëtsi ñu mëëti 'anun Cristonën nu 'imiaxa. ⁸ Usai ca 'iti 'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia:

Capitanëan abë 'acánanquin axa ami nishcë unicama ñusmoxun cuëenquin aín unicama an bicë ñu 'ináncësabi oquin ca Cristonën bamax baísqütancëx naínu cuantëcëntancëxun cuëenquin aín unicama an 'ati ñu 'inánquin bëtsi bëtsi ñu 'anun 'imiaxa.

⁹ ¿Usa 'ain cara Cristo naínu cuantëcëan quicë bana uisai quicë 'ic? Ax ca ësai quia, aín Papan nëtënuax ënë menu utancëx ca anu cuantëcëancëxa, quiax. ¹⁰ Axa ënë nëtënu uá, axbi ca anuxun aín unicama camabi aín cushi anúan aín cuëncësä oquin 'ati a 'inánux abë 'Apu 'i aín

Papan nētēnu cuantēcēancēxa. ¹¹ An ca ax cuēēncēsa oquían bētsi bētsi ñu 'anun aín unicama 'imia. Bētsi bētsi unix ca aín bana ñuixunuan 'imicē 'icēn. Raírínēn ca Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixunia. Raírínēn ca axa Jesucristomi catamēcēma unicama amia catamēnun upí oquin 'aquinia. Raírínēn ca axa ami catamēcē unicama upiti Jesucristo cuēēncēsabi oi ínun áquinia. Raírínēn ca uisai cara Nucēn Papa Diosan bana cuēnēocama quía quixun uni 'unánmia. ¹² Axa ami catamēcē unicaman upí oquin sinánan ax cuēēncēsabi oquin ñu upíshi 'ati 'aquinun ca Cristonēn aín unicama bētsi bētsi ñu 'anun 'imia. ¹³ Usai 'aquianani cananuna nishánanima nuibanani uisa ñu cara 'icēbēbi asérabi ami catamēti 'ain. Ainan 'ixun Nucēn Papa Diosan Bēhicē a asérabi 'unani cananuna an 'imicēx aín sinánsaribi 'iti 'ain. Usa 'aish cananuna camáxbi nun sinan upíira upí 'aish ax cuēēncēsabi oi 'iti 'ain. ¹⁴ Usai 'i cananuna bērámanu 'iásaribiti bēri 'itima 'ain. Bēri cananuna tuáxunratsunēn unín paráncēxun sinánbēquincēsa 'aish unín bētsi bētsi bana ñuixunquin paráncēxun amanua amanua sinani usaribi 'itima 'ain. An uni paráncē unicaman cēmēquin nu paránquin ñu 'atima 'anun quixun 'imicēx usai 'iá 'aíshbi cananuna bēri usai 'itēcēntima 'ain. ¹⁵ Nuxnu ainan 'aian aín unicaman 'Ibu, Cristo, ax nubē 'ain cananuna nētē camabi an nu 'unánmicēsabi oquin 'ai, aín sinánsaribi 'iti 'ain. Usa 'aish cananuna bētsibē bētsibē nuibananquin, cēmēquin uni itsi paranima, Cristo cuēēncēsabi oíshi 'iti 'ain. ¹⁶ Nun namicama amanu amanu 'aish nun mēcēn, nun taē, nun pēñan, nun bēru, acama upiti tacáshquiama 'aish cananuna unima 'itsían. Usa 'aíshbi ca uni camabi aín namia upiti unia 'ain, asábi 'icēn. Usaribiti ca axa Jesucristomi catamēcē unicamax amanu amanu sinánquinma Cristonēn 'aquincēx camaxunbi bētsin sináncēsa oquin sináncē 'iti 'icēn. Usai 'i ca Cristonēx cuēēncēsabi oi bētsibē bētsibē nuibanani, an sináncēsaribi oquin sinani

Cristosaribi 'ia.

Cristonan 'aísha uni bētsi 'iti bana

¹⁷ Nucēn 'Ibu Jesucristonēn 'ē sinánmicēsabi oquin cana mitsu cain, axa Nucēn Papa Diosmi sináncēma uníxa 'icēsaribiti 'iá 'aíshbi camina usai 'itēcēntima 'ain. A unicamax ca Nucēn Papa Dios cuēēcēsa oíma atúnbia sináncēsa oíshi 'i bucuia. ¹⁸ Usa 'aish ca bēánquibucē 'ain mancasmatia uni bēnēcēsaribi oi 'ia. Cristo ñui quicē bana cuaisama tancē 'ixun ca ainan 'iti 'unáncēma 'aish Nucēn Papa Diosnan 'itsianxbi ainanma 'icēn. ¹⁹ A 'ai ñunshíncē 'ixun ca rabínquinma uisa ñu 'atima cara 'aisa tania a 'aia. Aín xanuma 'aínbi xanubē 'iti, xanúxmabi uni itsibē 'iti, usa ñucama 'ati cuēēnia. ²⁰ Usaía atux 'icēbētanbi ca Cristonēn usaími 'inun mitsu sinánmicēma 'icēn. ²¹ Mitsúxmi a rabi timécē 'ain cara Jesús uisai mitsux 'iti cuēēnia quixun 'unánmicē 'ixun camina 'unanin, Jesusax ca mitsúxmi a unicama 'icēsaribiti 'iti cuēēnima quixun. ²² Usaribiti 'iquin camina bērāma mitsux cuēēcēsabi oquin ñunshínquin ñu 'atima 'acēn. Usaquin 'aquin camina mitsun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'aquinbi, ax ca 'aisama 'icē quixun sinani rabíanma 'ain. Usai 'iá 'ixunbi camina ñu 'atimami 'á, acama ěnti 'ain. ²³ A ěni camina Nucēn Papa Diosan 'imicēx bētsi sinánñu 'iti 'ain. ²⁴ Bētsi sinánñu 'imicēx camina an iscēx asérabi upí 'ianan unínribia iscēx upí nuituñu 'iti 'ain, Nucēn Papa Dios cuēēcēsabi oi.

²⁵ Usai 'iquin camina cēmēquin uni parántima 'ain. Camáxbi cananuna Cristonan 'ain. Usa 'ain camina abē banaquin min aintsicama asérabi banáinshi caquin parántima 'ain.

²⁶ Unibē nishanantancēxbi camina 'uchati rabanán xēnibutíma a nēténbi bēnētishi manúti 'ain. ²⁷ Nishtancēxunbimi manuíaama ca ñunshin 'atimanēn mitsu masá sinánmiquin mitsun nuitu upíma 'imiti

'icën. Usaquian 'atin rabanan camina mitsun nishcë bënëñquinshi manuti 'ain.

²⁸ An ñu mëcamacë uni an ca usaquin 'atëcëntima 'icën. Usaquin 'atëcënquinma ca chiquíshquinma aín mëcënanbi upí oquin ñu mëëti 'icën, cupí bixun anun ñuñuma uniriibi 'aquinti sinánquin.

²⁹ 'Atimati banaima upitishi banaquin camina uni Jesucristomia upiti catamëñun 'aquinti 'ain. Mitsúxmi usai banaia cuati Jesucristomi upiti catamëtia Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëx ca cuëënti 'icën. ³⁰ 'Atimati banaquin camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí masá nuitumiquin rabínmitima 'ain. Axa mibë 'inun 'inánquin ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'inun 'unántioxa, Jesucristo utëcëncëbëmi aín nëtënu abë 'iti oquin.

³¹ Usa 'ain camina uinu 'icë unibëbi nishanantima 'ain, uni itsimi camina xuamati nishtima 'ain, unibë camina ñu canantima 'ain, uni ñui camina 'atimati banatima 'ain, uisa ñu cara 'atima 'icë a camina 'atima 'ain. ³² Usai 'ima camina abë nuibanani uni itsibë 'aquiananti 'ain. Mitsumi nishquian unin 'atimocëxbi camina abë tanánantima 'ain. Usai 'ima camina uisa cara mi ocëxbi a manui abë upí 'iti 'ain. Mitsun ñu 'aisama 'acëcama manuia, Nucën Papa Dios Cristo cupí mitsubë upí 'ain, camina usaribiti uni itsibë 'iti 'ain.

5

Uisai cara Nucën Papa Diosan unicama 'iti 'icë quicë bana

¹ Mitsux aín bëhçicë 'icë an nuibacë 'aish camina usai 'iti sinani Nucën Papa Dios 'icësaribiti 'iti 'ain. ² Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin judíos unin aín 'ucha cupí rëcëxa carnero 'iásaribiti ca bamatsianxmabi Cristo nu nuibati nun 'ucha cupí bamacëxa, ami catamëtíshinu iëñun. Cristonëan nu usoquin nuibacë 'ain camina mitsúxriibi usaribiti bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain.

³ Nucën Papa Diosnan 'ixun camina mitsun uisa ñux cara 'atima 'icë a 'ati sinántima 'ain. Mitsun xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanúxmabi uni itsibë 'iti, minanmabi uni itsin xanu 'imainun ñu cuëñti, usa ñu 'ati sinanima 'ianan camina usa ñu ñui banatima 'ain. ⁴ Anun tupuananti 'atima banan camina banatima 'ain, uni 'imainun xanu rabínmi camina 'usánani banatima 'ain, cuaíntapun 'aish camina 'atimati banatima 'ain. Usai 'iquinma camina a rabiquin Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cati 'ain. ⁵ Camina asérabi 'unánti 'ain, axa aín xanuma 'aínbi xanubë 'icë uni, axa xanúxmabi unibë 'icë uni, an ainanma uni itsin ñu cuëñcë uni, a unicamax ca Nucën Papa Diosmabi, unínbi 'acë ñuishi rabicësa 'icën. Usa unicamax ca Nucën Papa Diosan nëtë anua Cristoribi 'icë anu abë 'itima 'icën. ⁶ Uni raírinëan —ñu 'atima 'acë 'aíshbi camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai —quixun cacëxunbi camina mitsun, —cëmëi ca quia —quixun sinánti 'ain. An aín bana cuaisama tanquin usa ñu 'acë unicama a ca ami nishquin Nucën Papa Diosan castícanti 'icën. ⁷ Usaribi 'itin rabanan camina an usa ñu 'acë unicamabë 'itima 'ain.

⁸ Bëráma Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'aish unían bëánquibucënxun ñu 'atima 'acësa 'iá 'ixúnbi camina bërí Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ixun ax cuëñcësabi oquin ñu upíshi 'ain. Usa 'aish camina bërí xabánu nicësa 'iti 'ain. ⁹ Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish ca uni upí sinánñu 'ianan asérabi banáinshi bananan ñu upíshi 'aia. Usaribi camina mitsux 'iti 'ain. ¹⁰ Añumi 'ati cara Nucën 'Ibu Jesucristo cuëñia a camina upí oquinra 'unánti sinánti 'ain. ¹¹ Ax bëánquibucënu nicësa uni an ca axa cuëñcësa oquinshi ñu 'aquin, Nucën Papa Diosmi sinánquinma uni itsiribi ami sinánun 'aquinti sinanima. Usaía ax 'icë unicama camina atun 'acésaribi oquin 'aquinma, —usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun upí oquin 'unánmiquin 'ësëti 'ain. ¹² Usa ñua a unicaman

unéxun 'acë, ax ca a cuati rabínti 'aish ñuitisama 'icën.
¹³ Usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë quixun unéquinma cacëxun
 ca camabi unin —aséribi ca usaquin 'ati 'aisama 'icë —
 quixun 'unánti 'icën. ¹⁴ Usa 'ain ca ësai Nucën Papa Diosan
 bana cuëñeo quia:

'Uxcësa 'aíshbi bësucësa 'inux ca Cristomi catamët.
 Ainanma 'aish min 'ucha cupí bamacësa 'aíshbi ca
 Cristomi catamëti iét. Usa 'icë ca min ñu 'aisama
 'acëcama ëmianan mix asaribi upí 'inun 'imiti
 'icën.

¹⁵ Sinánñuma unisa 'ima an Nucën Papa Diosan bana
 'unáncë unisa 'ixun camina ax quicësabi oquin ñu upíshi
 'ati 'ain. ¹⁶ Ax cuëncësa oquinshia unin ñu 'atima 'acëbë-
 tanbi camina mitsun ñancáishi nëtë inúmi 'iquinma Je-
 sucristomi sináncë 'ixun, ax cuëncësabi oquinshi 'ati
 'ain. ¹⁷ Sinánñuma camina 'itima 'ain. Uisa ñumi 'ati
 cara Nucën 'Ibu Jesucristo cuëënia, a camina 'unánti
 'ain. ¹⁸ Mitsux camina paéntima 'ain. Paéncë uni ax
 ca uisai cara banatisa tania usai bananan, aña cara 'aisa
 tania a 'aia. Usai 'ima camina Nucën Papa Diosan Béru
 Ñunshin Upitan mitsubë 'ixun anbi upí oquin cushiocë
 'aish upiti bananan upí ñuishi 'ati 'ain. ¹⁹ Usa 'aish camina
 mitsun nuitu mëu Nucën 'Ibu Jesucristo rabianan Nucën
 Papa Diosan bana sinani, bëtsibë bëtsibë bananan cantati
 'ain. ²⁰ Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ixun camina usoquian
 'aquianan, an nu 'imicëcama, a sinánquin, Nucën Papa
 Dios —asábi ca —quixun caquin rabiti 'ain. ²¹ Nucën Papa
 Diosnan 'aish camina bëtsibë nishananima an cacëxun aín
 bana cuati, uni raíribë nuibananti 'ain.

Èsai ca uni aín xanubë nuibananti 'icë quicë bana

²² Xanun aín bënënan 'ixun aín bana cuati 'icën, Nucën
 'Ibu Jesucristo cuëncësabi oquin. ²³ Cristo ax ca an aín
 unicama aín 'ucha téréñquin Nucën Papa Diosnan 'inun

iémicë a 'icën. An iémicë 'ixun ca aín unicaman aín bana cuatia. ²⁴ Aín unicaman Cristo cuëncësabi oquin ñu 'acësaribi oquin ca xanun aín bana cuaquin aín bënë cuëncësabi oquin 'ati 'icën.

²⁵ Ainan 'inun unicama nuibati ca Cristo bamat-sianxmabi bamacëxa. Usoquin ca an aín unicama nuibatia. Usaribi oquin ca bëbuxun xanuñu 'ixun aín xanu nuibati 'icën. ²⁶ Aín unicama aín nuitu upí 'imiquin ca Cristonën ax aín sinan 'aisama 'icëbi bëtsi oquin aín sinan upí 'imia. Usoquin ca ax quicësabi oquían 'anun aín bana 'unánmiquin aín unicama aín nuitu upí 'aísha chucacësa 'inun 'imia. ²⁷ Usoquin 'imitancëx utëcënxun ca aín unicama uisa 'uchañumabi 'ianan Nucën Papa Diosan iscëx atun ñu 'atima 'acë ëni upí 'icë isti 'icën. ²⁸ Cristonëan aín unicama nuibaquin bërúancësaribi oquin ca unin aín xanu nuibati 'icën. Uinu 'icë uníxbi ca aín namimi nishima. Usaribi oquin ca unin ami nishquinma aín xanu nuibati 'icën. An aín xanu nuibaquin bërúancë uni ax ca axbi bërúancacësa 'icën. ²⁹ Uinu 'icë uníxbi ca aín namimi nishima. Aín nami upí 'aish cushi 'iti cupí ca chupa pañuanan ñu upí oquin pianan axbi aín nami bërúanracati upitax tsotia. Usaribi oquin ca Cristonën aín unicama bërúanquin upitax tsónun 'imia. ³⁰ Nux asérabi ainan 'aish ax cuëncësabi oi 'ianan ami catamëti abë achúshisa 'icë ca usoquin nu bërúanquin 'aquinia. ³¹ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Usa 'ain ca unin aín papacëñun aín tita ënquin abë ënantimoquin aín xanu bitsia. Usa 'aish ca a rabëtaxbi achúshisa 'ia”. ³² A bana bëráma cuënëo ax ca unin cuaisamasa 'icën. Usa 'aíshbi ca 'ën sináncëx a bana uníxa usai aín xanubë 'iti ñui quicë 'aíshbi Cristonëx ca usaribiti aín unicamabë achúshisa 'icë quicë 'icën. ³³ Usa 'aínbi cana mitsu cain, mín namimi bërúancësaribi oquin camina mitsun xanuribi nuibaquin bërúanti 'ain. Usaribi oquin ca xanúnribi ami sinánquin

ain bënëen bana cuati 'icën.

6

¹ Papañu titañu tuácama, ësaquin cana mitsu cain, min papan bana, min titan bana cuaquin camina an mi cacësabi oquin 'ati 'ain, Nucën 'Ibu Jesucristo cuëencësabi oquin. Mitsux usai 'iti ca asábi 'icën. ²⁻³ Ax quicësabi oquin 'atia Nucën Papa Diosan 'inan bana achúsh-inëx ca ësai quia: “Chuámarua 'aish xëñibuti ënë menu tsónuxun camina min papan bana, min titan bana upí oquin cuaquin, an mi cacësabi oquin 'ati 'ain”. Bëtsi bëtsi bana ax quicësabi oquin 'ati 'ainbi ca ënë banaxëshi ësai quia: Usai 'i ca uni chuámarua 'aish xëñibuti ënë menu tsóti 'icën.

⁴ Bëchicëñu unicama, mitsuribi cana cain, min bëchicë camina nishmitima 'ain. Min bana paréquinma min cacësabi oquin 'anun camina canioti 'ain. Usoquin canioquin camina a ñuixunquin Nucën 'Ibu Jesucristo cuëencësabi oquian 'anun 'unánmiti 'ain.

⁵ An uni itsi ñu mëëxuncë unicama, mitsun camina upí oquin sinánquin an mi ñu mëëmicë unia cuëëntanun paránquinma an cacësabi oquin 'ati 'ain, Cristoribimi 'axuncësa 'itánun.

⁶ An mi iscëxuinshi camina axa cuëëntanun quixun uni ñu mëëxuntima 'ain. Usoquin 'axunquinma camina an iscëxunmabi Cristonën uni 'ixun chiquíshquinma cuëëntanun upí oquin uni ñu mëëxunti 'ain, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin. ⁷ —Ënë ñu cana unishi 'axunima, Nucën 'Ibu Jesucristoribi cana 'axuni —quixun upí oquin sinánquin camina an mi ñu mëëmicë uni ñu mëëxunti 'ain. ⁸ Camina 'unanin, an upí oquin ñu 'acë uni a ca Nucën 'Ibu Jesucristonën, uisa ñu upí cara 'axa, usaribi oquin cupíoti 'icën, an uni ñu mëëxuncë uni 'imainun an uni ñu mëëmicë uniribi.

⁹ An uni itsi ñu mëemicë unicama, mitsun camina an mi upí oquin ñu 'axuncésaribi oquin uni upí sinánñu 'ixun ami nishquin ñu caquínma ñu mëemiti 'ain. Camina 'unanin, Nucën 'Ibu Jesucristo aín nētēnu 'icē, ax ca mitsun 'Ibu 'ianan ami ñu mëemicë unicaman 'Iburibi 'icēn. An ca aín unicama bētsibē sēnēn isia.

Ñunshin 'atimanēan ñu 'atima 'anun sinánmicēxbia uni Cristomi catamēti bana

¹⁰ Ēn xucéantu, ēnē banaribi cana mitsu ñuixunin. Ax mibē 'ixúan mi sinánmicēsabi oquin 'ai camina Nucën 'Ibu Jesucristomi asérabi catamēti 'ain. Usaími 'ia ca aín cushínbi mitsu cushioti 'icēn. ¹¹ Ñunshin 'atimanēan paránquin mitsu ñu 'atima 'amitisa tancēxbi camina an mitsu 'ibuati rabanan uisoquinra cara an mitsu cushioti 'icē, usaquin Nucën Papa Diosan cushiocē 'inux upí oquin sinani ami catamēti 'ain. ¹² Nux cananuna sun-tárunēxa 'acanancésaribiti 'in. Usai 'ibi cananuna unibē 'acananiman. Nun nuitu mēúishi cananuna 'acanácēsa 'ain, ñunshin 'atimanēn nu 'ibuati rabanan. Aín 'apubē cushiquin ca ñunshin 'atimacaman nu ñu 'atima 'anun nu 'amitisa tania. Atun an ēnē menuxun ñu atima 'acē unicama 'ibuacē 'ixun ca nuribi ñu 'atima 'amitisa tania. ¹³ Ñu 'atima 'anun an sinánmicēxunbi 'aquinma ñunshin 'atima abáminux cushi 'iti cupí camina manutima, uisoquinra cara an mitsu cushioti 'icē usaquian Nucën Papa Diosan cushiocē 'inux upí oquin sinani ami catamēti 'ain. Usai cushicē 'ixúnmi abámicēxuan ñunshin 'atimanēn mitsu tantēcēncēxbi usabi Nucën Papa Diosmi catamēcē 'aish camina uisaíbi 'itima 'ain. ¹⁴ Ñunshin 'atima nun nuitu mēúnu abē 'acanancē an tanquinbi uisabi otima cupí camina Nucën Papa Diosmi catamēcē 'aish Romanu 'icē suntárunēan amia catamēti aín manē chupa pañucēsa 'iti 'ain. Aín manē chupa pañuquin ca anúan tsitēcērēquiti anun tsitēcērēquianan, aín shican bēpánti manē chupánribi shimápucüanan, aín taxacaribi

tañuanan, aín manë mañuti mañuanan, aín manë pará tuíanan aín manë xëtocëribi tuinia. Suntáru aín manë chupami catamëcë 'aínbi camina mitsúxribi mitsun nuitu mëu upiti 'acananux manë chupa ami catamëti pañucësa 'iti 'ain. Uni paráncëma 'ianan cëmëima aséribi banan banacë 'aish camina suntáru aín manë chupa pañuax upiti tsitëcërëquicësa 'iti 'ain. Ñu 'atima 'ati ëncë 'ixun upí ñuishi 'ati sináncë 'aish camina suntáru aín shican bëpánti manë chupan shimapucucësa 'iti 'ain. ¹⁵ —Cristo cupí nun 'ucha tërëncë 'aish cananuna Nucën Papa Diosbë upí 'ai —quixun uni ñuixunux mënócacë 'aish camina suntárunëan aín taxaca tañucësa 'iti 'ain. ¹⁶ Ñunshin 'atimanëan uisashi oquin cara tanquinbi mitsu uisabi otima cupí camina Jesucristomi sinani, an ca 'ë bërúanquin 'ë 'aquinia quixun 'unani, ami catamëti 'ain. Usa 'aish camina suntárunëan 'acánanquin anua pia atsínti rabanan, aín manë pará ami catamëti tuíncësaribi 'iti 'ain. ¹⁷ Mitsun camina aséribi 'unánti 'ain, Jesucristo cupí mitsun 'uchacama tërëncë 'aish camina Nucën Papa Diosan iscëx upí 'aish ainan 'ai quixun. Usáquin 'unani camina suntáru manë mañutinën mapucësa 'iti 'ain. Aín Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicëxun Nucën Papa Diosan bana cuënëo upí oquin 'unani camina ñunshin 'atimami racuétima 'ain. A banami catamëti camina suntárunëan aín manë xëtocë ami catamëquin tuíncësa 'iti 'ain. ¹⁸ Usai 'iquin camina aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquin año caramina 'ai a ñu 'ai Nucën Papa Diosbë bananan an mitsu 'aquinun ñucáti 'ain. Usai abë bananux camina atsanima ami manúaxma 'ianan axa Jesucristomi catamëcë unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. ¹⁹ Ñucáxuanan camina aín bana unicama racuéquinqinma ñuixunuan uisoquin carana ñuixunti 'ai quixun 'ë sinánminun Nucën Papa Dios 'ë ñucáxunti 'ain, Cristo ñui quicë

bana a bërâma unin upí oquin 'unánma 'icëbi bërí unin 'unánun. ²⁰ Cristo ñuiquin bana ñuixunuan Nucën Papa Diosan 'imicë 'aish cana a ñuiquin uni bana ñuixuncë cupí sipuacë 'ain. Sipuacë 'ixunbi an 'ë cacësabi oquin racuéquinma a bana upí oquin ñuixunun camina 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.

Bërúanx 'inúan Pablonën Efesonu 'icë unicama ca

²¹ Mitsúnmi uisai carana 'ëx 'i quixun 'unánun ca Tíquiconën minu cuanxun mitsu ñuixunti 'icën. Axribi ainan 'aish nun nuibacë xucën 'ixun ca Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin upí oquin uni bana ñuixunun 'ë 'aquianxa.

²² An uisai caranuna 'i quixun nu ñuia cuatími masá nuitutíma cuëñun quixun cana a mitsunu cuanun xutin.

²³ Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën 'imicéxmi mitsux 'ëx 'icësaribiti ami catamécë 'aish ami sinánan bëtsibë bëtsibë nuibanani chuámarua 'aish up-itax bucuti cana cuëñin. ²⁴ Mitsúxmi a manutécëntimoí Nucën 'Ibu Jesucristomi catamécë 'icëa, Nucën Papa Diosan nuibaquin mitsu 'aquinti cana cuëñin. Ashi, Pablo.

Nukën 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain bana
New Testament in Cashibo-Cacataibo (PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)
copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cashibo-Cacataibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cashibo-Cacataibo

cbr

Peru

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cashibo-Cacataibo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective

copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Dec 2021 from source files dated 30
Nov 2021

c8d73d75-386c-5f5e-a601-116dba3dae9b